

ATLAS PTAKÓW

PORADNIK OBSERWATORA

Katrin i Frank Hecker

Spis treści

Kilka słów o książce 6

Lasy 10

Łąki, pola, polne zagajniki 50

Zbiorniki wodne 94

Obszary nadmorskie 134

Góry 158

Obok nas 174

Indeks ptaków 188

Kilka słów o książce

Gdy niebieska błyskawica zaświszcz nad wodą, to zapewne zimorodek; kiedy niepozorne brązowe „coś” zaśpiewa z trzciny, to z pewnością trzcinniczek, inny znieruchomiały ptak w dalekim ciernistym żywopłocie to może być tylko dzierzba gąsiorek – początkującym tak szybkie zidentyfikowanie ptaka wydaje się wiedzą tajemną.

... także bez lornetek

Dla nas, czyli początkujących obserwatorów ptaków, nieoceniona jest oczywiście pomoc doświadczonego ornitologa, który w kilku zdaniach przekonująco wyjaśni nam, jakiego ptaka widzimy i dlaczego ten okaz należy właśnie do tej rodziny, a nie innej. Nie trzeba znać każdego piórka ptaka, aby rozpoznać, co to za okaz. W większości przypadków do obserwowania i określania gatunków ptaków doświadczeni obserwatorzy nie potrzebują też lornetek. Najważniejszych wskazówek dostarczają zwyczajnie danego gatunku, niezmiennie sylwetki w locie, czarujący wielotonowy śpiew oraz naturalnie rodzaj siedliska, w którym obserwujemy ptaki.

... samodzielnie z atlasem

Gdy nie towarzyszy nam doświadczony obserwator i znawca ptaków, najlepszą pomocą w rozpoznawaniu poszczególnych gatunków będzie właśnie ten atlas. Niezwykle praktyczne jest omówienie poszczególnych **siedlisk**, oznakowanych kolorami. Każdy, kto znajdzie się na polu, łące lub między wysokimi pokrzywami i odkryje łożówkę, a nie będzie znał dobrze jej głosów, dzięki temu atlasowi szybko ustali, czy w trawie siedzi na pewno łożówka czy też blisko spokrewniony z nią gatunek – trzcinniczek.

Każdy opis ptaka, oprócz najważniejszych informacji takich, jak **cechy szczególne, sposób życia oraz ciekawostki**, zawiera także dane o **miejsiacach**, w których gatunek ten gości w Polsce. Jeśli na przykład w czerwcu trafimy na ptaka przypominającego berniklę białolicą i rzucimy okiem do atlasu, to zobaczymy, że w lecie ten gatunek w ogóle nie zatrzymuje się w Europie Środkowej i prawdopodobnie pomyłiliśmy go z inną gęsią. W krótkich „**Wskazówkach na drogę**” znajdziemy opis istotnych cech osobniczych przydatny w rozpoznaniu danego gatunku lub inne ważne informacje.

„Obok nas”

– rozdział uzupełniający

Istnieją też ptaki, które zamieszkują lub odwiedzają wiele różnych siedlisk. Są to głównie gatunki mieszkające w naszych wsiach i miastach. Pierwotnymi miejscami ich występowania były przeważnie lasy, pola, skały, dopiero później ptaki te pojawiły się także w okolicach siedzib ludzkich, np. kosy. Zatem praktycznym dodatkiem dla czytelnika będzie z pewnością część książki zatytułowana „Obok nas”, w której opisujemy ptaki najczęściej pojawiające się w sąsiedztwie siedzib ludzkich. W atlasie przedstawiamy również ich zdjęcia (np. kos na str. 183) z odpowiednim wskazaniem strony, na której znajduje się opis pierwotnego naturalnego środowiska danego gatunku (na przykładzie kosa będzie to las na str. 38).

Wabienie ptaków

Niezwykle pomocne w obserwowaniu ptaków z bliska (szczególnie gdy chcemy pokazać je dzieciom, które mogą mieć kłopoty z posługiwaniem się lornetką) jest przygotowanie karmników.

Możemy je zrobić w ogrodzie, na podwórzu, balkonie czy nawet w parku miejskim. W takich przypadkach rozpoznawanie gatunków ptaków jest bardzo proste, ponieważ ptaki nie tylko są blisko nas, ale wracają do karmnika, co umożliwia ich dokładniejszą obserwację i identyfikację.

Dla bardzo niecierpliwych

Jeśli chcecie dowiedzieć się czegoś więcej o ptaku, którego wypatrzyliście, i zobaczyć jego zdjęcia w locie, podczas lęgu, przyjrzeć się z bliska jego pisklętom, odsyłamy do encyklopedii ptaków.

Autorzy „Atlasu ptaków”, którzy kiedyś także uczyli się obserwować i rozpoznawać poszczególne gatunki, życzą Wam wielu pięknych i pasjonujących chwil spędzanych na tonie natury. Nie martwcie się, jeśli za pierwszym razem nie uda się Wam określić gatunku danego ptaka. Nie zrażajcie się, to przytrafia się każdemu. Następnym razem nie będziecie mieli wątpliwości, czy to trzcinniczek czy też łożówka.

Katrin i Frank Hecker

Kolorami oznakowane są siedliska

Lasy

Lasy iglaste, liściaste i mieszane są siedliskiem sów, dzięciołów, gołębi, wron i wielu ptaków śpiewających, od sikorek po grubodzioby. Ptaki drapieżne takie jak myszołowy i orły bieliki, których przeloty możemy obserwować na otwartych przestrzeniach, również budują swoje gniazda wysoko w koronach drzew.

Łąki, pola, polne zagajniki

Sroki, kukułki, skowronki polne i bociany białe są typowymi ptakami łąkowymi i polnymi. W granicznych zaroślach gniazdują trznadłe, piegże, pokląskwy i rzadkie gąsiorki z rodziny dzierzb. Często widywane są tu także poszukujące pożywienia myszołowy i kanie.

Zbiorniki wodne, rzeki

Typowymi mieszkańcami obszarów nadrzecznych są pluszcze, pliszki górskie oraz zimorodki. Stawy i jeziora są siedliskiem różnych gatunków kaczek, gęsi, łabędzi, traczy, nurów i przedstawicieli rodziny chruścieli np. łysek. W gęstych, rozciągających się daleko zaroślach z trzciny i sitowia gniazdują charakterystyczne dla tego siedliska rokitniczki, brzęczki i potrzosy.

Obszary nadmorskie

Najbardziej znanymi ptakami zamieszkującymi tereny nadmorskie są mewy. Liczba ich gatunków jest zaskakująca. Na piaszczystych i mulistych obszarach wybrzeża spotkać można także ptaki brodzące, np. ostrygojada, krwawodzioba i podobne do mew rybitwy. Z kolei nurzyki i głuptaki, spędzające całe życie na pełnym morzu, tylko na czas rozrodu wracają na spadziste, skalne nadbrzeża.

Góry

Charakterystycznymi mieszkańcami obszarów wysokogórskich są m.in. pardwy alpejskie, jerzyki alpejskie, nagórniki, pomurniki i orły przednie.

Obok nas

Gatunki ptaków prezentowane w poszczególnych środowiskach dość często budują swoje gniazda w bezpośrednim sąsiedztwie osad ludzkich. Właśnie dlatego przedstawiono je jeszcze raz w osobnym rozdziale. Wskazano również numer strony, na której znajduje się dokładny opis poszczególnych ptaków.

Porównanie wielkości poszczególnych gatunków

Bogatka
14 cm, 20 g

Myszołów
55 cm, 800 g

Kos
25 cm, 90 g

Kaczka krzyżówka
60 cm, 1 kg

Gołąb miejski
30 cm, 300 g

Bocian biały
100 cm, 3–4 kg

1. Słowik szary

Luscinia luscinia

Cechy szczególne: Niepozorny szarobrzązowy ptaszek z czerwobrzązowym ogonem. Silny, mocny, rytmiczny śpiew podobny do śpiewu słowika rdzawego. Daje się go nawet wystukiwać ręką na blacie stołu. W śpiewie tego ptaka brakuje typowych dla słowika rdzawego sylab „diu-diu-diu-diu”. **Sposób życia:** Gniazda buduje blisko ziemi, nad bagnistymi wykrotami w lasach lub nad brzegami jezior. W Polsce średnio liczny, nie występuje w południowo-zachodniej części kraju. **Ciekawostki:** Występuje we wschodniej i północnej Europie od Szwecji przez Danię i Polskę aż do Syberii.

kwiecień-
wrzesień

Wskazówki na drogę

Podobny do słowika rdzawego. Oba gatunki różnią się rejonami występowania i granicami obszarów lęgowych. W zachodniej Polsce można spotkać słowika rdzawego, we wschodniej – szarego.

2. Słowik rdzawy

Luscinia megarhynchos

Cechy szczególne: Nieco mniejszy od drozda śpiewaka, z brązowym grzbietem, jasnym spodem i błyszczącymi, czerwobrzązowymi piórami ogona. Legendarny jest jego charakterystyczny nocny śpiew: najpierw wolny, potem gwałtownie przyspieszający „czok-czok-czok”, z opadającymi, zasepionymi „diu-diu-diu-diu”. **Sposób życia:** Lubi obszary wilgotne, podobnie jak słowik szary. Gniazduje także w żywopłotach i suchych zagajnikach, ogrodach i na cmentarzach. **Ciekawostki:** W przeciwieństwie do słowika szarego zasiedla zachodnią i całą południową Europę, od Niemiec po Portugalię, od Francji i Włoch po Turcję. Mimo podobieństwa w zasadzie nie krzyżuje się ze słowikiem szarym.

kwiecień-
wrzesień

Wskazówki na drogę

Bardzo podobny do słowika szarego, ale w Polsce można go spotkać tylko w południowo-zachodniej części kraju.

3. Pleszka

Phoenicurus phoenicurus

Cechy szczególne: Charakterystyczne są samce (3a). Mają czarne boki głowy kontrastujące z białą pręgą nad oczami i błyszczące, pomarańczowe ubarwienie brzucha i piersi. Samice (3b) szarobrzęwe. U obu płci na czerwono zabarwiony ogon. Samce niezmordowanie śpiewają „fii-jikjik”. **Sposób życia:** Żywi się owadami i pajęczakami. Występuje w lasach liściastych i mieszanych, odwiedza ogrody i parki. W Polsce szeroko rozpowszechniony, za to nieliczny ptak lęgowy. **Ciekawostki:** Jest ptakiem wędrownym, który każdej wiosny przylatuje do nas z zachodniej i środkowej Afryki.

kwiecień-
październik

Wskazówki na drogę

Błyszcząca na czerwono zabarwiony ogon wyraźny w locie. Samce bardziej kolorowe, samice podobne do samicy kopciuszka (s. 168).

1

2

3

ATLAS PTAKÓW

PORADNIK OBSERWATORA

Niebieska „błyskawica” świszcząca nad wodą to zapewne zimorodek. Niepozorny, brązowy ptak śpiewający wśród gęstych trzciny to z pewnością trzcinniczek. W dalekich ciernistych żywopłotach wprawne oko dostrzeże znieruchomiłą sylwetkę dzierzby gąsiorka. Początkującym tak szybkie rozpoznanie gatunku ptaka wydaje się wiedzą tajemną.

Atlas zawiera kolorowe zdjęcia i opisy najważniejszych gatunków ptaków pojawiających się na terenie Europy Środkowej. Każdy rozdział książki poświęcony jest gatunkom ptaków zamieszkującym dane siedlisko: lasy, łąki i pola, rzeki i jeziora, obszary nadmorskie oraz góry. Opisano wygląd ptaków (upierzenie, wielkość, cechy charakterystyczne), typowe zachowania i sposób życia (zdobywanie pokarmu, zakładanie gniazda, gody). Podano także informacje o występowaniu danego gatunku w Polsce. Osobny rozdział stanowią sylwetki ptaków zamieszkujących w pobliżu osiedli ludzkich.

Doskonała książka na każdą wycieczkę!

Patroni medialni:

Odwiedź nas w Internecie:

www.rm.com.pl

Cena 29,90 zł